

HEDVIG GEBHARD: PELLERVOSSA, PARLAMENTISSA JA PUUTARHASSA

NUORI HEDVIG SILÉN

"Hän näytti niin viisaalta ja reippaalta, niin raittiilta luonnolliselta, - kuka tämä on, jolla on noin miellyttävä ja paljon puhuva ulkomuoto? Eikö hän ole hyvin hauska, etkö pidä hänestä paljon?" ¹ Näin kuvaili Maikki Friberg nuorta Hedvig Siléniä ² 1880-luvun lopulla nähdessään tämän valokuvan. Hedvig Silénin nuoruuden kuvassa näemmekin reippaan, mutta samalla vakavan ja määrätietoisen nuoren naisen. Määrätietoisuudesta viestivät nuoren Hedvig Silénin harjoittamat opinnot. Turkulaisen kauppiaan tytär lähti tyttökoulun jälkeen suorittamaan ylioppilastutkintoa Tukholmaan, koska Suomessa se ei vielä 1880-luvun puolivälissä ollut mahdollista. ³ Tällöin kuitenkin käytiin julkista keskustelua naiskasvatuksen päämääristä ja sisällöistä, mutta käytännön uudistustyö totetui vain tyttökoulujen lukusuunnitelmien yhtenäistämisenä.

Hedvig Silén tuli ylioppilaaksi Tukholmassa vuonna 1889. Hän kirjoittautui Upsalan yliopistoon, mutta siirtyi pian opiskelemaan Helsinkiin, jossa hänen oli kuitenkin haettava erivapautta opiskeluoikeutta varten. Hedvig Silén kuului uranuurtajajoukkoon. Ensimmäinen naismaisteri oli valmistunut vasta noin kahdeksan vuotta aikaisemmin. Suomessa naisen ylioppilastutkinto ja akateemiset opinnot olivat 1880-luvulla poikkeuksellisia. ⁴

Hedvig Silénin lähtö Tukholmaan osoitti, että kauppiasperheessä arvostettiin tyttären koulutusta. Hedvig Silén oli kasvanut Turussa varakkaassa ruotsinkielisessä kodissa. Hänen isänsä oli luonut yhden Turun hienoimmista kauppahuoneista. Perhe kuului

kaupungin sivistyneeseen yläluokkaan. Äiti Hedvig Josefina s. Palmberg oli kirkkoherran tytär, jonka erikoisharrastuksena oli hyväntekeväisyyttä harjoittava paikallinen rouvasväenyhdistys.⁵ Näin nuori Hedvig Silén sai jo lapsuuskodissaan kosketuksen sosiaaliseen toimintaan.

YLIOPPILASTYTTÖ AVIOITUU

Maikki Friberg on kuvannut, kuinka Hedvig Silén oli ylioppilasaikana Helsingissä mukana kaikkialla, missä elämä voimakkaana pulppusi ja missä uusia elämänarvoja pohdittiin.⁶ Ylioppilasaikaan liittyy kaksi tapausta, jotka tulivat viitoittamaan nuoren Hedvigin myöhempää elämää. Hänen oli täydennettävä lukiokurssia suorittamalla suomen kielen tutkinto. Hedvig haki tuttavien välityksellä opettajaa, ja opetustehtävän otti vastaan maisteri Hannes Gebhard, johon Hedvig oli ohimennen tutustunut jo muutamia vuosia aikaisemmin. Hedvig Silén kihlautui toukokuussa 1890 tohtori Hannes Gebhardin kanssa, ja he solmivat avioliiton seuraavan vuoden helmikuussa.⁷

Hedvig Silén joutui pian Helsingissä kosketuksiin naisasian kanssa. Maikki Fribergiin hän oli tutustunut yhteisen ystävän välityksellä hyvin pian Helsinkiin saavuttuaan. Suomen Naisyhdistyksen toimintaan hän tuli mukaan vuonna 1891 eli samana vuonna, jolloin solmi avioliiton. Naisasialiikkeessä Hedvig Gebhard sai kosketuksen niihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, joista tuli hänen toimintansa painopistealueita.

Suomen Naisyhdistyksen piiristä muodostui muutamien nuorten naisten aloitteesta ”keskusteluklubi”. Klubin syntyyn vaikutti Suomen Naisyhdistyksen ilmapiiri, jossa erityisesti nuoremmat jäsenet eivät rohjenneet esiintyä. Keskusteluklubin perustaminen heijasteli ainakin osittain sukupolvien välistä ristiriitaa. Se oli syntynyt jo vuonna 1888. Klubi-illan ohjelmaan kuului esitelmä ja keskustelua. Kukin jäsen oli vuorollaan puheenjohtajana, sihteerinä ja esitelmöitsijänä. Tavoitteena oli, että naiset oppivat esittämään mielipiteensä selkeästi, lyhyesti ja täsmällisesti. Uudet jäsenet valikoitiin huolellisesti; jäsenellä oli oltava ”valveutunutta

Ylioppilas Hedvig Silénin ja tohtori Hannes Gebhardin yhteistyö alkoi suomen kielen opiskelusta. Se jatkui pariskunnan aviotumisen jälkeen kiinteänä ja läheisenä kustannusosakeyhtiö Otavassa, osuustoimintaliikkeessä, Suomalaisen puolueen piirissä sekä eduskuntatyössä. Kuvassa nuoripari Kööpenhaminaan suuntautuneella häämatkallaan vuonna 1891. Kuva: Hannes Gebhardin arkisto. Kansallisarkisto.

harrastusta ja kehittynyt persoonallisuus”. Hedvig Gebhard kuului klubin ydinjoukkoon.⁸ Hän oli myös niiden jäsenten joukossa, jotka erotettiin 4.1.1892 Suomen Naisyhdistyksestä. Vielä samana keväänä perustettiin Naisiasialiitto Unioni, johon Hedvig Gebhard liittyi. Unionin toimintaan hän otti osaa muun muassa avustamalla Nutid-lehteä.⁹

Suomen Naisyhdistyksen hajoaminen oli pitkälinen prosessi. Keskusteluklubi ja nuorten kritiikki johtoa kohtaan oli vain yksi osa tätä hajoamisprosessia, jossa oli kyse myös fennomaanien ja ruotsinmielisten näkemyseroista. Samalla fennomaanisessa liikkeessä oli tapahtumassa hajaannus. Tässä tilanteessa Hedvig Gebhardin asema oli mielenkiintoinen, koska hän oli taustaltaan ruotsinkielinen ja osasi vielä huonosti suomea. Suomen Naisyhdistyksen hajaantumisprosessissa Unioniin liittyi Naisyhdistyksen ruotsinmielisiä jäseniä. Unionia oli kuitenkin perustamassa myös ryhmittymä, joka oli yhdistettävissä vanhoista fennomaaneista esiin nousseeseen niin kutsuttuun *Valvoja*-ryhmään, joka oli itseasiassa Hedvig Gebhardia paljon lähempänä kuin irrottanut ruotsalaisryhmä.¹⁰ Hedvig Gebhard on kertonut, että hänen suomen kielen opettajansa ja sittemmin puolisonsa teki ruotsinkielisestä työstä hyvin suomenmielisen. Hannes Gebhard avasi oppilaansa silmät näkemään, mitä taistelu suomen- ja ruotsinmielisten välillä merkitsi. *Valvojaa* ja Unionia oli ollut perustamassa samoja henkilöitä ja *Valvojan* ensimmäisen toimituskunnan jäsenten vaimot olivat Unionin perustajajäseniä.¹¹ Hedvig Gebhardin siirtyminen Unioniin on ymmärrettävissä juuri tästä fennomaanisen liikkeen käymistilasta, koska Hannes Gebhard oli vuodesta 1887 lähtien ollut mukana *Valvojan* piirissä ja vuodesta 1889 lähtien hän oli lehden toimitussihteeri. Tässä piirissä erityisen lähelle Hannes Gebhardia tuli kreikan kielen ja kirjallisuuden professori O. E. Tudeer, johon Hannes Gebhard luotti ja josta tuli hänelle isällinen ohjaaja ja uskollinen ystävä. O. E. Tudeer lukeutui Unionin perustajiin kuten myös hänen vaimonsa Ellen Tudeer. He olivat myös perheystäviä, joten Hedvig Gebhardin liittyminen Unioniin oli luonnollista myös tästä näkökulmasta.¹²

OSUUSTOIMINTA

Hedvig Gebhard joutui alusta asti mukaan miehensä toimiin, ja he tekivät yhteistyötä erityisesti avioliittonsa alkuaikoina. Hannes Gebhard toimi kustannusosakeyhtiö Otavan ensimmäisenä johtajana. Otavan alku oli vaatimaton. Kustannusliike toimi aluksi Hannes Gebhardin asunnossa ja myöhemmin Hedvig ja Hannes Gebhardin yhteisessä kodissa. Nuori tohtorinna kokosi kirjapaketteja, kirjoitti laskuja ja rahtiseteleitä sekä hoiti yksinkertaista kirjanpitoa. Rouva Gebhardin saattoi myös nähdä kaupungilla kuljettamassa käsikärryillä kirjapaketteja asemalle. Samanaikaisesti hän suoritti yliopistossa latinan koetta. Hedvig Gebhard on muistellut, että Otavan aika oli hänelle itselleen kasvattava ja opettava.¹³

Naisasian ohella Hedvig Gebhardin yhteiskunnalliseen toimintaan tuli vaikuttamaan osuustoiminta-aate. Gebhardit matkustivat Saksaan talvikaudeksi 1893-1894. Hannes Gebhard keräsi aineistoja tutkimuksiaan varten ja kuunteli luentoja, joista hän sai virikkeitä osuustoimintatyön organisoimiseen Suomessa. Myös Hedvig Gebhard kävi luennoilla. Puolisoiden kiinteästä ja läheisestä yhteistyöstä kertoo, että aviovaimo auttoi miestänsä tutkimustyössä keräämällä tutkimusaineistoa sekä järjestämällä muistiinpanoja ja tilastoaineistoja.¹⁴

Hannes Gebhard julkaisi vuonna 1899 monivuotisen työnsä tuloksena teoksen Maanviljelijäin yhteistoiminnasta ulkomailla. Hedvig Gebhard oli merkittävällä tavalla ottanut osaa tämän tutkimuksen tekemiseen. Hannes Gebhard luonnehtikin vaimoaan suurella asiantuntemuksella varustetuksi työtoveriksi. Myös Gebhardien perheystävät havaitsivat Hedvigin merkittävän panoksen miehensä tutkimustyössä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa.¹⁵

Hedvig Gebhard tutustui Englannin osuustoimintaan Beatrice Potterin vuonna 1891 julkaiseman teoksen *The Co-operative Movement in Great Britain* välityksellä. On ilmeistä, että Beatrice Potterin teos ja yhteiskunnallinen toiminta tekivät vaikutuksen Hedvigiin. Beatrice Potter oli avioitunut vuonna 1892 Sidney

Webbin kanssa. Webbin pariskunta paneutui yhdessä kirjallisiin töihin ja yhteiskunnan sosiaalisiin ongelmiin.¹⁶ Hedvig Gebhard kirjoitti useita artikkeleita, joissa hän teki Beatrice Webbiä tutuksi suomalaisyleisölle. Samalla hän toi esiin monien aviovaimojen panoksen miestensä tutkimustöissä.¹⁷

Beatrice Webbin henkilöhistoriassa on osuustoimintatyön ja aviopuolisoiden yhteistoiminnan ohella varmasti muutakin, mikä sai Hedvig Gebhardin kiinnostumaan hänestä. Beatrice oli varakkaan porvarisperheen tytär kuten Hedvigkin. Molempien lapsuusvuodet olivat olleet taloudellisesti turvattuja, mutta kumpikin oli jo varhain tutustunut hyväntekeväisyystyöhön ja yhteiskunnan vähäosaisiin. Lapsuudesta saadut vaikutteet loivat pohjan yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle. Hedvig Gebhard oli naisasianainen, mutta naisasia sai hänen toiminnassaan hyvin laajan sisällön. Beatrice Webb puolestaan suhtautui naiskysymykseen ristiriitaisesti. Molemmat olivat poliitikkoja: Hedvig Gebhardista tuli porvarillisen puolen ehdokas, Beatrice Webb oli fabiaanisosialisti.¹⁸

Osuustoiminta, kotitaloudenhoidon järkipäätäminen ja naisen aseman parantaminen muodostivat sen toimintakentän, jossa Hedvig Gebhard vaikutti 1890-luvulta lähtien. Hän työskenteli Pellervo-Seurassa miehensä rinnalla ja toimitti *Pellervo*-lehden ruotsinkielistä painosta kahdenkymmenen vuoden ajan. Toiminta Pellervo-Seurassa valmensi häntä niihin moniin yhteiskunnallisiin tehtäviin, joihin hän myöhemmin tarttui. Osuustoimintaliikkeen kautta Hedvig Gebhardista tuli kotitalouspolitiikko, jona hänet erityisesti 1920- ja 1930-luvulla tunnettiin. Hän hankki monipuolisia valmiuksia puhujana, toimittajana ja kansanvalistajana ollen samanaikaisesti myös perheenäiti. Gebhardin perheeseen syntyi kaikkiaan kolme lasta: Oras 1894, Maiju 1896 ja Tapio 1903.

PÄTEVÄ EHDOKAS

Gebhardit tukeutuivat Helsingissä suomalaiseen sivistyneistöön. Voitaneen puhua myös yläluokasta, johon kuului professoreita, valtion virkamiehiä, kirjailijoita ja kulttuurivaikuttajia. Kielikysymys ja suhtautuminen sortopolitiikkaan löivät leimansa seurusteluun.

Hannes Gebhard tunsu tietynlaista vastenmielisyyttä politiikkaa kohtaan. Häntä kiinnostivat sosiaaliset kysymykset ja maakysymys, ja kun ne vaativat, hän lähti mukaan poliittiseen toimintaan. Alasen tulokunnan mukaan Hedvig ja Hannes Gebhard olivat suomettarelaisia, mutta eivät varauksetta. Hannes Gebhard, J.K. Paasikivi ja A. Osw. Kairamo olivat Suomalaisessa puolueessa keskittyneet sosiaalipoliittisiin kysymyksiin. Hannes Gebhard työskenteli suurlakon aikana torpparikysymyksen parissa. Hän suunnitteli maaseudun ryhmien yhdistämistä puolueeksi, joka valvoisi talonpoikien ja torpparien etuja. Hannes Gebhard oli kuitenkin tiukasti kiinni Suomalaisessa puolueessa, jonka maalaisohjelmaa hän valmisti. Kansanedustajaksi hän ei ollut halukas, mutta ystävät saivat hänet suostumaan ehdokkaaksi.¹⁹

Hannes Gebhardin ystävä A. Osw. Kairamo pohti kirjeessä vuoden 1907 tammikuun alussa Hedvig Gebhardin eduskuntavaaliehdokkuutta: ”... *semmoinen on nyt kerran nykyhetki, että jollei hyviä naisehdokkaita saada niin otetaan heikompi - ei siitä pääse mihinkään.*”²⁰ On ilman muuta selvää, että Hedvig Gebhard oli hyvä ehdokas. Se oli huomattu jo usealla eri taholla. Hedvig Gebhardin ehdokkuuden otti esille ensimmäiseksi kirjailija Maila Talvio, joka oli sanonut seuraavasti: ”*Teidät pannaan ehdokkaaksi ja Pohjois-Hämeestä aiotaan Teidät siksi pyytää.*” Maila Talvion puoliso professori J. J. (Juuso) Mikkola oli kotoisin Ylöjärveltä, ja tästä syystä Mikkoloilla oli hyvät yhteydet Pohjois-Hämeeseen. Maila ja Juuso Mikkola olivat Gebhardien perhetuttuja, joihin säilyi yhteys vuosikymmenten ajan. Mikkoloilla ja Gebhardeilla oli muun muassa tapana ottaa vastaan uusi vuosi yhdessä.

Hedvig Gebhard kieltäytyi monet kerrat ehdokkuudesta syyttäen huonoa suomen kielen taitoaan. Hänet sai taipumaan vasta J. R. Danielsson-Kalmari, joka saapui Gebhardien kotiin suostuttelukäynnille. Hedvig Gebhard odotti saavansa tukea kieltäytymiselle omalta mieheltään, koska tunsu tämän kriittisen asenteen poliittista toimintaa kohtaan. Hannes Gebhard kuitenkin kehotti vaimoaan menemään mukaan. Aviomies tunsu vaimonsa ansiot ymmärtäen, että jos Heddi ei suostuisi ehdokkaaksi, ottaisi paikan joku sellainen, jolla ei olisi vastaavaa kokemusta ja taitoa asioiden hoidossa.²¹

Hedvig Gebhard lähti Pohjois-Hämeeseen vaalitaistoon. Tamperelaisnaiset ottivat helsinkiläisen ehdokkaansa myönteisesti vastaan. Hedvig Gebhardin omasta tekstistä ilmenee, että hän saattoi tuntea jonkinasteista epävarmuutta paikkakuntaa kohtaan, koska Suomalaisella puolueella ja tamperelaisnaisilla olisi ollut oma vahva ehdokas rouva Iida Yrjö-Koskinen. Iida Yrjö-Koskista ei kuitenkaan asetettu ehdokkaaksi Hämeen pohjoisesta vaalipiiristä, koska hänen miehensä oli sieltä Suomalaisen puolueen listoilla.²² Iida Yrjö-Koskinen kampanjoi Hedvigin rinnalla vaalitulaisuuksissa. Helmikuun puolivälissä Tampereella järjestetyssä Suomalaisen puolueen vaalijuhlissa oli aluksi naisten oma kokous, jossa asetettiin viisihenkinen toimikunta tekemään vaalityötä naisehdokkaan puolesta. Iida Yrjö-Koskisen ohella Hedvig Gebhardin rinnalla työskenteli opettaja Hilja Eronen.²³ Ehdokas kävi puhujamatkoilla Pohjois-Hämeen maaseudulla. Kokouksia oli paljon syrjäkylien pirtteissä, koska muita sopivia kokoontumistiloja ei ollut. Hedvig Gebhard muisteli kaksikymmentä vuotta myöhemmin kuulijoitaan, jotka olivat kansan syvistä riveistä sarkavaatteisia miehiä lapikkaissa ja huivipäisiä röijyyn pukeutuneita naisia. Pohjois-Hämeessä ja Tampereella toimittiin aktiivisesti naisehdokkaan läpiviemiseksi. Aamulehdessä julkaistiin vaalien alla runsaasti yksistään naisehdokkaan vaalimainoksia.

ROUVA GEBHARD - KANSANEDUSTAJA

Gebhardien perheestä sekä Hedvig että Hannes astuivat eduskuntatyöhön. Gebhardin pariskunnasta todettiin, että he olivat ensimmäinen aviopari koko sivistyneessä maailmassa, joka otti osaa maansa lainsäädäntöön. Hedvigä on myös luonnehdittu eduskunnan ainoaksi akateemiseksi naiseksi.²⁴ Hedvig Gebhardin asema puolueessa ja eduskunnassa oli erilainen kuin joidenkin muiden omankin puolueensa naisedustajien. Hedvigille puolueen miehet olivat vanhoja tuttuja, monet perheystäviä, samoin osa naisista tunsivat toisensa Suomen Naisyhdistyksen ja Naisasialiitto Unionin kautta.

Jo ensimmäisillä valtiopäivillä muotoutuivat Hedvig Gebhardin toiminnan painopistealueet, joita hän ajoi koko eduskuntauransa

ajan. Hedvig Gebhard oli eduskunnan jäsenenä 1907-1909, 1919-1922 ja 1924-1929. Heti ensimmäisessä eduskunnassa hänestä tuli työväenasiainvaliokunnan jäsen. Hedvig Gebhardin näkemyksen mukaan valiokunnat olivat eduskunnan varsinaisia työpajoja ja edustajien tärkein työ suoritettiin juuri valiokunnissa.²⁵ Hedvig Gebhardin julkisessa esiintymisessä kuten puheissa ja kirjoituksissa ilmenee terävä täsmällisyys ja sanavalmius. Hänellä luonnehdittiin olevan tarmoa, jolla olisi saanut kumoon barrikadeja.²⁶

Hedvig Gebhard oli kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassaan ja valtiollisessa politiikassaan naisasianainen. Naisasia tarkoitti hänelle naisen aseman parantamista. Hän pyrki ulottamaan toimintansa selkeästi kaikkien yhteiskuntaluokkien naisiin ja kaikkiin suomalaisiin perheisiin. Maaseudun työväestö oli hänelle erityisen tärkeä. Osuustoimintaliike ja naisasialiike olivat hänen ideologinen viiteryhmänsä, mutta samalla ne olivat hänelle kanavia toteuttaa henkilökohtaista kutsumustaan. Myös eduskuntatyö oli hänelle tällainen kanava.

Merkittävin ja kauaskantoisin Hedvig Gebhardin aloitteista oli anomusehdotus taloudenhoito-opetuksen järjestämisestä naisille ja sen avustamisesta valtion varoilla. Hedvig Gebhard perusteli anomustaan: *”Ei millään kansalla ole varaa tyytyä taitamattomiin vaimoihin ja äiteihin, kaikista vähimmin niin köyhällä kansalla kuin meidän. Päinvastoin riippuu kansan terveys ja hyvinvointi kaikista eniten siitä, että meidän kotiemme emännillä on tietoja ja taitoa siinä toimintapiirissä, joka kuuluu heille... ”*.²⁷ Eduskuntakeskustelussa Hedvig Gebhard joutui perustelemaan tätä anomustaan. Hän toi terävästi esiin kotitaloudenhoidon merkityksen koko kansantalouden kannalta ja mikä merkitys sillä oli esimerkiksi taistelussa keuhkotautia vastaan. Hedvig Gebhardin aloite oli naisten tekemistä aloitteista ensimmäinen, jonka eduskunta hyväksyi. Täysistunto- ja valiokuntakeskusteluissa sitä kannattivat kaikkien puolueiden edustajat vasemmalta oikealle.

Myöhempinä vuosina Hedvig Gebhard kamppaili eduskunnassa voimakkaasti valtion omistaman kotitalousopettajaopiston perustamisen puolesta. Hän myös kuvaili sangen värikkäästi erityisesti miespuolisten kollegoiden välinpitämätöntä suhtautumista kotitalouskysymyksiin. Hän kritisoi *Kotiliesi*-lehdessä vuonna 1923, että eduskunta oli auliisti myöntämässä varoja kiireellisessä järjestyksessä hevossiittolalle ja hevoshoitajakoululle, kun vuodesta 1907 lähtien maahan oli anottu aina uudestaan ja uudestaan valtion varoja kotitalousopettajaseminaaria varten. Hedvig Gebhard kirjoitti: *"Mutta ei nyt olekaan kysymyksessä Suomen tuhansien vähävaraisten kotien parempi hoito ja kotitalous eikä kotien merkitys kansanterveydellemme ja kansamme hyvinvoinnille. Nythän on kysymys hevosista."*²⁸ Hedvig Gebhardin panos valtion kotitalousopettajaopiston perustamiseksi oli keskeinen. Eduskunta oli jo vuonna 1920 päättänyt ryhtyä ensi tilassa tällaista opistoa perustamaan. Hanke oli kuitenkin jatkuvasti viivästynyt. Vuosina 1925-1927 Hedvig Gebhard oli kotitalousopettajaopiston rakennustoimikunnan puheenjohtaja. Vuonna 1928 opisto vihdoinkin avasi ovensa.²⁹

Hedvig Gebhardin muut aloitteet ensimmäisessä eduskunnassa koskivat kättilöiden lisäämistä maaseudulla ja aviottomien lasten oikeudellista asemaa. Hedvig Gebhardin aloitteille leimallista oli se, että ne koskettivat erityisesti kansannaisten asemaa. Esimerkiksi vuonna 1908 Hedvig Gebhard teki anomusehdotuksen, jossa hän halusi selvittää äitiysvakuutuksen toteuttamismahdollisuuksia. Hän halusi laajentaa äitiysvakuutuksen maataloustyöväestön piiriin. Aiemmissa suunnitelmissa valtion äitiysvakuutukseen oikeutetuiksi katsottiin työväensuojelulainsäädännön piirissä olevat synnyttäjät.

Hedvig Gebhardin käsitykset naisten työstä ja työsuojelusta erosivat joskus hänen oman puolueensa ja naisasialiikkeen aktivistien linjasta. Hän pohti, oliko työsuojelulainsäädännön vastustus oikeutettua ja ajatteli asiaa nimenomaan työläisnaisten näkökulmasta. Tässäkin kohden hän viittasi Beatrice Webbin käsityksiin. Hedvig Gebhard kannatti työsuojelua ja totesi: *"Mutta jokaisessa maassa, missä teollisuus esiintyy kehittyneempänä, on olemassa suuria työväenryhmiä ja varsinkin paljon naisia, joille suojelulainsäädäntö voipi tarjota pohjaa heidän pyrkimyksissään*

*nousta korkeammalle. Kun näin on asianlaita, on siis naisten suojelulainsäädäntö. omansa myötävaikuttamaan vapaan persoonallisuuden kehittymiseksi, joka on naisasialiikkeen päämäärä”.*³⁰

Hedvig Gebhard halusi herättää naiset. Hän yritti saada heidät yhteiseen toimintaan ja vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Hedvig Gebhard valitti sitä, että osuustoiminta-aate ei ollut sytyttänyt naisia, vaikka naiset vastasivat perheen taloudenhoidosta ja tekivät ostokset. Naiset pystyivät siis sekä aktiivisesti että passiivisesti työskentelemään osuustoiminta-aatteen puolesta ja samalla he pystyivät vaikuttamaan oman kotinsa taloudenhoitoon. Hän korosti, että osuustoiminnassa sekä yksityiset että yleiset harrastukset kävivät käsi kädessä. Kulutusosuuskunnat olivat avainasemassa naisten toiminnassa. Toisaalta hän yritti vaikuttaa siten, että naiset saataisiin mukaan hallintoon ja johtotehtäviin. Tässä Hedvig Gebhard oli itse erinomaisena esimerkkinä. Hän oli Pellervo-Seuran, Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan ja Elannon johtoelimissä.³¹

Samalla tavoin Hedvig Gebhard yritti kannustaa naisia valtiollisessa elämässä. Hän tarkasteli kriittisesti naisten tekemää työtä valtiopäivillä sekä toisaalta naisten osallistumista vaaleihin. Hedvig Gebhard ei voinut olla syyttämättä naisia välinpitämättömyydestä havaitessaan, että naisedustajien määrä oli eduskunnassa enemmänkin laskeva kuin nouseva ja että naisäänestäjät olivat miesäänestäjiä selvästi passiivisempia.³² Hedvig arvosti yhteistyötä, jota eduskunnassa oli tehty miesten kanssa. Hän kirjoitti vuonna 1932, että kaikki mitä on saavutettu, on saavutettu miesten avulla, yhteistoiminnassa heidän kanssaan. Lisäksi hän arvosteli naisia: *”Naisille on myöskin suuriarvoista saada merkitä muistiin, että miehet eivät ole tuominneet naisten työtä eduskunnassa yhtä mitättömäksi kuin suuret naisäänestäjäjoukot todennäköisesti ovat tehneet, päättäen naisedustajain lukumäärän vähenemisestä.”*³³

Hedvig Gebhard oli vuonna 1929 Uudenmaan läänin kokoomusnaisten ehdokkaana, mutta hän ei saanut riittävästi ääniä tullakseen valituksi. Hedvig Gebhardin putoaminen eduskunnasta oli suuri yllätys, ja tilannetta luonnehdittiin jopa yhteiseksi maan

suruksi. Hän oli kuitenkin saanut vaalipiirissään kolmanneksi eniten ääniä. Ystävä ja puoluetoveri Kaino V. Oksanen kirjoitti *Suomen Naisessa*, ettei Hedvig Gebhardin ura lainsäädäntötyössä jäänyt tähän ja lupasi, että eduskunnassa tavataan. Kuitenkin kun seuraavana vuonna pidettiin vaalit uusmaalaiset kokoomusnaiset pyysivät ehdokkaakseen tunnetun lottatyön harrastajan, Lapuan yhteiskoulun johtajattaren Hilja Riipisen, joka myös valittiin eduskuntaan vuoden 1930 vaaleissa. Vuoden 1929 vaaleissa Hedvig Gebhard oli korostanut, että yhteiskunnallisia uudistuksia piti toimeenpanna vähävaraisten ja taloudellisesti heikkojen yhteiskuntapiirien aseman ja kansan yhteistunnon kohottamisen tarkoituksessa.³⁴ Hänen sosiaalireformistista otettaan ei ymmärretty kokoomuspuolueessa 1920-luvun lopun yhteiskunnallisessa tilanteessa.

EMÄNTÄ HETA KOIVUNIEMI - TALOUSNEUVOS

Hedvig Gebhardille osuustoiminta, kotitaloudenhoito ja pienviljely eivät olleet yksinomaan teoriaa. Hän teki tätä työtä myös käytännössä. Kotiliesi kirjoitti vuonna 1927, kuinka Hedvig Gebhardin kytkettynä olleet emäntävoimat riistäytyivät valloilleen hänen päästessään omalle pientilalle Lopen Koivuniemelle. *”Heti ensimmäisenä päivänä joutuvat viralta kaupunkilaiskengät ja muut hienot vaatetukset ja etsitään ullakolta työsaappaat, kintaat ja yksinkertaiset mekot.”*³⁵ Pienviljelijöiden kasvitarkkailuissa sai emäntä Heta Koivuniemi (Hedvig Gebhard) tunnustusta viljelytuotteistaan.³⁶

Vuodesta 1922 lähtien Hedvig Gebhard oli uuden *Kotiliesi*-lehden johtokunnan puheenjohtaja. Lehden kautta Hedvig Gebhard tavoitti suomalaiset perheenemännät, joille hän saattoi osoittaa sanansa suoraan. Kansanedustajavaiheen jälkeen hän käsitteli *Kotilieden* palstoilla tärkeitä ja ajankohtaisia naisen ja perheen asemaan liittyviä kysymyksiä. Hedvig Gebhard oli monien komiteoiden puheenjohtaja ja hän toimi monien laitosten ja yhdistysten johtokunnissa. Vuonna 1937 hän sai talousneuvoksen arvonimen.

Luonteenomaista Hedvig Gebhardille oli, että vaikka hän ei enää itse ollut vuoden 1930 vaaleissa ehdokkaana, hän kannusti suomalaisia naisia vaaliurnille entiseen tyyliinsä: *"Ja kuitenkin, naiset, Te perheenemännät ja te kotien tyttäret ja te ansiotyössä olevat naiset, vanhat ja nuoret, kaupungeissa ja maalla, isänmaan suurina hetkinä me menemme kaikki äänestämään! Missä kyvykäs naisehdokas on, siellä jokainen valveutunut nainen äänestää häntä."*³⁷

1. M.F., "Hedvig Gebhard". *Naisten Ääni* 1917, 425-426.

2. Hedvig Gebhard os. Silén s. 14.12.1867 Turussa, kuoli 13.1.1961 Helsingissä.

3. Huuhka, Mirja, "Hedvig Gebhard". *Suomalaisia vaikuttajanaisia*. Helsinki 1977, 63-74; "Hedvig Gebhard muistelee joulua 80 vuoden takaa". *Kotiliesi* 1952, 862-863; Gebhard, Hedvig, "Valvojan ja Otavan ajoilta". *Hannes Gebhardin muisto*. Helsinki 1934, 28-28. (Gebhard 1934a)

4. Hedvig Silén suoritti Ruotsissa myös voimistelunohjaajan tutkinnon: A. W., "Hedvig Gebhard in memoriam". *Kotiliesi* 1961, 147; Gebhard 1934a, 28-29.

5. "Hedvig Gebhard muistelee joulua 80 vuoden takaa". *Kotiliesi* 1952, 862-863.

6. M. F., "Hedvig Gebhard". *Naisten Ääni* 1917, 425-426.

7. Alanen, Aulis J., *Hannes Gebhard*. Helsinki 1964; Gebhard 1934a, 28-29.

8. Kaikki keskusteluklubin jäsenet eivät kuuluneet Suomen Naisyhdistykseen. Gebhard, Hedvig, "En kvinnoklubb i Helsingfors". *Nutid* 1898/Jul, 295-298; Hjelt, Ester, *Lannistumaton. Maikki Fribergin elämäkerta*. Jyväskylä 1945, 82-91, 113-114; Friberg, Maikki, "Kirje H. K.-lle". *Naisten ääni* 1906, 186-187; Jallinoja, Riitta, *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet. Naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallis-aatteellisen murroksen heijastajana*. Porvoo & Helsinki 1983, 44-45.

9. Tuulio, Tyyni, *Aleksandra Gripenberg*. Helsinki 1959, 154-166.

10. Valvoja oli alkanut ilmestyä vuonna 1881.

11. Jallinoja 1983, 45-47.

12. Gebhard 1934, 30-32; Jallinoja 1983, 46-47.

13. Gebhard, Hedvig, "Muistelmia Ratakadun, Mikonkadun ja Eerikinkadun

- Otavasta". Kustannusosakeyhtiö Otava 25 vuotias. Helsinki 1915, 12-18; Gebhard 1934a, 37-41.
14. Alanen 1964, 108-109, 136-138.
15. Alanen 1964, 108-109, 138.
16. Esim. teokset *The History of Trade Unionism* 1894 ja *Industrial Democracy* 1897.
17. Gebhard, Hedvig, "Kvinnliga nationalekonomer". *Nutid* 1900, 68-71; 119-127; Gebhard, Hedvig, "Beatrice Webb". *Pellervo-Seuran vuosikirja* 1902, 488-501.
18. Mäkelä, Heli, *Beatrice Webbin käsitys naisen yhteiskunnallisesta asemasta. Yleisen historian pro gradu -tutkielma*. Tampereen yliopisto 1992; Gebhard 1902, 501.
19. Alanen 1964, 377, 379, 401.
20. Alanen 1964, 401-402.
21. Gebhard, Hedvig, "Miten oli kolmekymmentä vuotta sitten". *Naisten ääni* 1937, 74-75; Gebhard, Hedvig, "Vaalit kaksikymmentä vuotta sitten ja Tampereen Naiset". *Suomen Nainen* 1926, 59-60.
22. Iida Yrjö-Koskinen oli ehdokkaana Etelä-Hämeestä, mutta hän ei mennyt vielä vuonna 1907 läpi. Hänet valittiin kansanedustajaksi vuonna 1910 Turun eteläisestä vaalipiiristä. Lähteenoja, Aina, *Iida Yrjö-Koskinen kodin ja yhteiskunnan naisena*. Helsinki 1938, 116-117.
23. Aamulehti 14.2.1907.
24. "Muutamia valtiopäivä naisia. Hedvig Gebhard". *Naisten Ääni* 1907, 48.
25. Gebhard, Hedvig, "Suomen naiset eduskuntatyössä". *Puoli vuosisataa naisasiatyötä. Suomen Naisyhdistyksen 50-vuotisjuhla-julkaisu 1884-1934*. Helsinki 1934, 82. (Gebhard 1934b)
26. Tuulio, Tyyni, *Keskipäivän maa*. Helsinki 1969, 153; Hjelt 1938, 90.
27. VP 1907 ptk.; Ks. myös Sysiharju, Anna-Liisa, *Naisasian tytär - muuttuvien kotien tuki 1891-1990. Vuosisata kotitalousopettajien koulutusta Helsingissä*. Helsinki 1995, 50.
28. HgGd, "Kotitalousopetus - hevossiittola". *Kotiliesi* 1923, 104.
29. Gebhard, Hedvig, "Miten meillä - miten muualla. Kotitalousopettajaopiston kohtalo Suomessa". *Kotiliesi* 1923, 227-229; Gebhard, Hedvig, "Korkeimman

kotitalousopetuslaitoksemme kohtalo". Kotiliesi 1925, 235; Gebhard, Hedvig, "Uusi Kotitalousopettajaopistomme". Kotiliesi 1928, 738-739.

30. Gebhard, Hedvig, "Onko vastustus naisten suojelulainsäädäntöä vastaan oikeutettu?" *Aika* 1911.

31. Gebhard, Hedvig, "Naiset ja osuustoiminta". *Pellervon pikkukirjasia*. Helsinki 1910, 19-22; Gebhard, Hedvig, "Nainen, osuustoimintaliikkeen voima ja heikkous". *Suomen Nainen* 1926, 206-207; Huuhka 1977, 69.

32. Gebhard 1934b; Gebhard, Hedvig, "Välinpitämättömille". *Suomen Nainen* 1927, 167, 175; Gebhard, Hedvig, "Näiden viikkojen aiheuttamaa itsetutkistelua". *Suomen Nainen* 1929, 51-54.

33. Gebhard 1934b, 92-93.

34. Gebhard, Hedvig, "Tahdotko". *Suomen Nainen* 1929, 147; Uusmaalainen, "Ovatko uusmaalaiset naiset pettäneet yhteisen asian?" *Suomen Nainen* 1929, 170-171; Oksanen, Kaino, "Kirje Hedvig Gebhardille". *Suomen Nainen* 1929, 171; Riipinen, Hilja, "Hajotuksesta huolimatta eheyteen". *Suomen Nainen* 1930, 149-150; Sulamaa, Kaarle, Hilja Riipinen. *Lapuan Lotta*. Helsinki 1995, 141-148.

35. "Hedvig Gebhard". *Kotiliesi* 1927, 702.

36. "Hedvig Gebhard". *Kotiliesi* 1927, 702-703.

37. Gebhard, Hedvig, "Vaalien edessä". *Kotiliesi* 1930, 774.